

Režisérka Agnieszka Holland převzala Cenu Karla IV.

16.1.2026 - Helena Zdráhalová | Univerzita Karlova

Má několik nominací na Oscara. Za film *Evropa, Evropa* získala Zlatý glóbus. Svou mezinárodně úspěšnou minisérií *Hořící keř* připomněla období, které následovalo těsně poté, co se student Filozofické fakulty UK Jan Palach 16. ledna 1969 zapálil na Václavském náměstí, aby vyburcoval veřejnost z rezignace, do níž se začala propadat po srpnové okupaci Československa. Polská režisérka a scenáristka Agnieszka Holland převzala na Staroměstské radnici v Praze v předvečer 57. výročí Palachova činu Cenu Karla IV., již společně uděluje Univerzita Karlova a hlavní město Praha.

Cenou Karla IV. obě instituce oceňují zpravidla jednou za dva roky osobnosti, které svým kulturním, vědeckým či politickým dílem dosáhly evropského významu a přispěly k pozitivnímu směřování současné civilizace. Mezi ně letos zařadily slavnou filmařku, když ocenily její „celoživotní umělecké dílo, věnované otázkám historické paměti, zkušenosti z období totalitních režimů a obraně základních lidských práv a demokratických hodnot v mezinárodním kontextu.“ Historicky prvním laureátem této ceny se stal v roce 1993 francouzský filozof Paul Ricoeur.

Cenu Karla IV. režisérce společně předali rektorka Univerzity Karlovy Milena Králíčková a primátor Prahy Bohuslav Svoboda. „Hlavní město Praha je hrdým spoluzakladatelem tohoto ocenění společně s Univerzitou Karlovou. Vnímáme jej jako výraz společného závazku podporovat hodnoty, které jsou pro fungující společnost zásadní – svobodu myšlení, odvahu, dialog a respekt k pravdě. Jsem přesvědčen, že i letošní laureátka tyto ideály naplňuje v plné míře,“ zdůraznil primátor Prahy Bohuslav Svoboda.

Jeho slova podpořila také rektorka UK Milena Králíčková. „Její tvorba je mezinárodně uznávaná. Je hluboce lidská a zároveň občansky angažovaná. Ve svých filmech se dlouhodobě a důsledně vrací k otázkám svobody, odpovědnosti, moci, paměti a také osobní odvahy. Její životní i profesní dráha je úzce spjata se střední Evropou a s jejími dramatickými dějinami. Zkušenost s totalitní mocí a jejími mechanismy i důsledky se stala jedním z určujících momentů její tvorby. Ať už se ve svých filmech vrací k minulosti, nebo reflektuje současnost, vždy tak činí s hlubokým smyslem pro pravdu, empatii a morální komplexitu. Agnieszka Holland ve svých dílech nenabízí jednoduché odpovědi, její filmy kladou otázky, často nepohodlné, ale o to potřebnější, otázky o vině a odpovědnosti jednotlivce, o hranicích kompromisů, o ceně svobody. Právě tím její dílo přikročuje hranice umění a stává se důležitým hlasem veřejné debaty,“ zdůraznila rektorka UK Milena Králíčková.

Agnieszka Holland převzala Cenu Karla IV. v Brožíkově sále Staroměstské radnice v Praze s povděkem a s radostí. Zdůraznila při tom, že dostat cenu právě v Praze má pro ni mimořádný osobní význam. Ve svém projevu pak velmi ostře odsoudila jednání současných světových vládnoucích elit, které pro zachování vlastní moci a pohodlí nechávají proměnit mezinárodní právo, právní stát, lidská práva a svobodu v prázdné pojmy. V projevu připomněla svůj film *Mr. Jones* z roku 2019, který se vrací do období 30. let 20. století, kdy se velšský novinář Gareth Jones dostává na Ukrajinu trýzněnou stalinským terorem a uměle vyvolaným hladomorem, který stál život miliony lidí. Ačkoliv Gareth Jones přinesl svědectví o hrůzách, jež se na Ukrajině odehrávaly, západní svět mu odmítl uvěřit.

„Ve světě, kde pro zkorumpovaná média nejsou rozhodující fakta, ale politická či ideologická agenda, kde politici ovládání strachem, pohodlností a touhou udržet si moc a kde lhostejné společnosti zajímá

především vlastní komfort, se může stát cokoliv a všechno projde bez trestu. Lidé jsou ochotní vzdát se lidskosti, úcty k druhému, humanistických či křesťanských hodnot, jen aby si zachovali pohodlí. Končí to vždy stejně, když se vzdají hodnot, přijdou nakonec o ten komfort, který chtěli chránit. Tento film jsme natočili několik let po anexi Krymu a po ruských útocích na Donbas a několik let před plnohodnotnou invazí ruské armády na suverénní Ukrajinu. Vznikl jako varování, aktualizoval mechanismy známé z meziválečného období. Hovoří o tom, že demokracie, právní stát, lidská práva a mezinárodní právo jsou hodnoty, které stojí za obranu a že lidé jako Gareth Jones, kteří ze svou odvahu nakonec zaplatili životem, mohou pro nás být vzorem i výzvou. Tato naděje však dnes mizí neobyčejnou rychlostí," varovala Agnieszka Holland.

To, jak jednotlivce ovlivňují totalitní režimy, v nichž žijí své životy, je jedním ze stěžejních témat, které se propisuje do tvorby Agnieszky Holland. Mezi její nejvýzdvihovanější díla patří snímky *Hořká sklizeň*, *Evropa, Evropa* či *V temnotě*, které se vracejí do období druhé světové války. Ve filmu *Šarlatán*, kde si titulní roli zahrál Ivan Trojan, zase popsala příběh československého bylinkáře a léčitele Jana Mikoláška, který byl odsouzen v zinscenovaném procesu v 50. letech.

V poslední době vyvolal velkou celospolečenskou debatu její film *Hranice*, který se věnuje událostem naopak velmi současným, a to uprchlické krizi na polsko-běloruských hranicích z let 2021 a 2022. Za tento film si v roce 2023 odvezla z filmového festivalu v Benátkách zvláštní cenu poroty.

Agnieszka Holland má zkušenost i s velkou hollywoodskou produkcí, jako režisérka stojí i za několika epizodami vyzdvihovaného seriálu *Dům z karet*. V polovině 90. let natočila působivé drama *Úplné zatmění* sledující osudy a bouřlivý milostný vztah básníků Paula Verlaine a Arthura Rimbauda. Prokleté básníky si pod jejím vedením zahráli David Thewlis a Leonardo di Caprio.

K Praze má Agnieszka Holland velmi úzký vztah, který si vybudovala v době, kdy zde na přelomu 60. a 70. let absolvovala FAMU. Do země se od té doby stále vrací, a to i se svou tvorbou. Také v budovách Univerzity Karlovy natočila několik svých děl, naposledy koprodukční velkoformát *Franz* o spisovateli Franzi Kafkovi, který loni Polsko vyslalo do boje o filmového Oscara pro cizojazyčný film. Snímek měl v českých kinech premiéru na podzim. Diváci se prostřednictvím něj mohli podívat i na Právnickou fakultu UK, která si ve filmu zahrála pojišťovnu, pro níž Franz Kafka většinu svého profesního života pracoval.

To Filozofická fakulta UK si v sérii *Hořící keř*, kterou se filmařka vrátila do doby, která bezprostředně následovala po sebeupálení Jana Palacha, zahrála samu sebe. V ikonické budově FF UK na dnešním náměstí Jana Palacha se v seriálu odehrávaly tak silné filmové momenty, jako když na závěr prvního dílu skupina studentských představitelů z podstavce na hlavním schodišti fakulty odstraní bustu V. I. Lenina a nahradí ji posmrtnou maskou Jana Palacha, kterou sejmul sochař Olbram Zoubek. Dnes v tomto místě stojí socha T. G. Masaryka, replika odlitku posmrtné masky Jana Palacha je součástí pamětní desky, která je umístěna zvenku na budově a každoročně, v den výročí sebeupálení Jana Palacha, tedy 16. ledna, se u ní scházejí lidé, aby si připomněli jeho odkaz.

První díl série *Hořící keř* měl na Filozofické fakultě UK v roce 2013 dokonce světovou premiéru, které se účastnila sama Agnieszka Holland a scenárista Štěpán Hulík (absolvent FF UK a FAMU).

Velmi úzký vztah Agnieszky Holland k Československu a k České republice potvrdilo i to, když jí před dvěma roky prezident Petr Pavel udělil medaili Za zásluhy o stát I. stupně v oblasti kultury.

TEXT: Helena Zdráhalová

FOTO: Hynek Glos

<https://cuni.cz/UK-6311.html?locale=cz&news=28297>